

Tillæg til Vore Kirkegårde bind 19 nr. 9

Foreningen for Kirkegårdskultur

Årsmøde

Foreningen for Kirkegårdskultur afholder årsmøde onsdag den 18. juni 1958 på „Højskolehotellet“ i Randers.

Generalforsamlingen åbnes kl. 9,30.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent.
2. Aflæggelse af beretning.
3. Fremlæggelse af det reviderede regnskab.
4. Fremlæggelse af virksomhedsplan.
5. Fremlæggelse af budget.
6. Beretning fra redaktøren.
7. Valg til redaktionsudvalget. På valg er stiftsprovst Carl Bay og havearkitekt Johannes Tholle.
8. Valg af 5 bestyrelsesmedlemmer. På valg er menighedsrådsformand, overlærer Steen Steensen Blicher, stenhuggermester Karl Hansen Glem, kirkegårdsinspektør Jens Gravesen, arkitekt Marius Pedersen og kirkegårdsinspektør Volmer Rud Nielsen.
9. Valg af 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.
10. Fastsættelse af stedet for næste generalforsamling.
11. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen vil provst J. Exner kl. ca. 11 holde et foredrag om emnet „Den kongelige anordning om kirkegårde og dens æstetiske betydning“.

Der spises frokost på hotellet kl. ca. 12,30, hvorefter der i rutebiler køres til såvel købstads- som landsbykirkegårde under provst J. Exners ledelse.

8. april 1958.

CARL BAY

/ Volmer Rud Nielsen.

Årsregnskab 1. april 1957—31. marts 1958

Indtægter:

Kassebeholdning pr. 1. april 1957 ..	982,21
Kontingenter	8.130,27

Tilskud:

Kirkeministeriet	1.000,00	
Landbrugslotteriet	1.000,00	2.000,00
Renter		41,68
		<u>11.154,16</u>

Udgifter:

Kontorudgifter	1.161,11
Vore Kirkegårde	5.874,91
Møder og foredrag	3.173,17
Diverse	240,15

Kassebeholdning pr. 31. marts 1958	704,82
	<u>11.154,16</u>

Horsens, den 2. april 1958.

Volmer Rud Nielsen.

Regnskabet er gennemgået efter kassebog og bilag, og der er intet fundet at bemærke.

Vestre kirkegård, København, d. ¼ 1958.

Viktor Grebe. Falmer Nielsen.

Foreningen for kirkegårdskulturs forlag

Årsregnskab 1. april 1957—31. marts 1958

Indtægter:

Kassebeholdning pr. 1. april 1957 ..	2.349,23
Protokoller	722,65
Gravstedsbreve	370,65

3.442,53

Udgifter:

Vedtægter og småskrifter	200,65
Kontorudgifter	1.231,00
Kassebeholdning pr. 31. marts 1958	2.010,88

3.442,53

Horsens, den 2. april 1958.

Volmer Rud Nielsen.

Regnskabet er gennemgået efter kassebog og bilag, og der er intet fundet at bemærke.

Vestre kirkegård, København, d. ¼ 1958.

Viktor Grebe. Falmer Nielsen.

Nye medlemmer

Avdeling A.

Christians sogns menighedsråd, Sønderborg.

Avdeling C.

Kirkegårdsgraver Henry Christiansen, Floras vej 15, Glostrup.

Kirkegårdsgraver C. Bundgaard Olsen, Grindsted.

Avdeling D.

Firma Kristian J. Braathen, Mjølndalen, Norge.

Gravlundsforstanderen, Frederikstad, Norge.

Oppland landbrukselskab, Gjøvik, Norge.

Lillestrøm parkvæsen, Lillestrøm, Norge.

Kyrkogårdsföreståndaren, Kalmar, Sverige.

Fællesrådet for havekultur og landskabsgartneri

I fællesrådets kirkegårdssektion er vor forening repræsenteret ved havearkitekt *Johannes Tholle* (dette blads redaktør og iøvrigt fællesrådets initiativrige formand) og inspektør *Hans Rønø* (Roskilde); kirkegårdsinspektørforeningen er repræsenteret ved inspektør *Jens Gravesen* (Svendborg), sektionens formand, og inspektør *O. Raahauge-Askegaard* (Odense). Endelig er Dansk Gartnerforbund repræsenteret ved forbundskasserer *Rosenberg Jensen*.

Forud for fællesrådets årsmøde den 28. januar d. å. holdt kirkegårdssektionen møde. Formanden havde meldt afbud, og i hans sted ledede næstformanden, inspektør Raahauge-Askegaard, mødet.

Det oplystes, at sektionen vanskeligt havde kunnet tage noget initiativ på området, så længe det af provst *Exner* nedsatte kirkegårdsudvalg ikke havde afsluttet sit arbejde; men en betænkning herfra forelå nu i manuskript, klar til trykning, når billedmaterialet var i orden.

Det var tanken, at betænkningen skulle blive udgivet på *Foreningen for Kirkegårds-kulturs* forlag og tilstillet samtlige menighedsråd m. v. Udgifterne til bogen var anslået til 10.000 kr., hvoraf „Foreningen for Kirkegårds-kultur“, som særlig interesseret i udgivelsen, havde lovet at betale de 3000. Restbeløbet søger man fremskaffet ved henvendelse til forskellige fonds og legater. Salgsmulighederne for en sådan bog, hvis indhold var rene betragtninger over kirkegårdens form og væsen (et kirkeligt anliggende) måtte ifølge sagens natur blive meget små.

Hans Rønø.

Redskabsdag på Hindsgavl

Foreningen af kirkegårdsinspektører m. m. i Danmark afholdt årsmøde 1957 på Hindsgavl ved Middelfart i dagene 1.—4. september og havde herunder gennem annoncer indbudt fabrikanter og forhandlere af maskiner og redskaber til brug på kirkegårde til at udstille og demonstrere deres fabrikata på en redskabsdag.

Denne redskabsdag fik særlig interesse ved at være en specialudstilling omfattende netop de ting, som vi har eller kan få brug for på kirkegårdene, hvorved man undgik den forvirrende blanding af varer, der kun har periferisk eller ingen interesse i denne forbindelse.

Udstillingen var af bestyrelsen arrangeret ved kirkegårdsinspektør *Jens Haumann*, som ved sin joviale, myndige optræden fik alt til at forløbe eksemplarisk.

Efter indbydelse var mødt en del stads- og kommunegartnerne, hvorved det samlede deltagertal lå omkring 80 stk.

18 firmaer var repræsenteret med traktorer til jordbehandling, kørsel, fejning, snerydning m. m., græsklippere, hæklippemaskiner samt tilbehør som bænke, stiger, småværktøj, nummerskilte m. m.

Særlig opmærksomhed vækker traktorer i 2—10 hk. klassen, idet den enkelte kirkegårdsleder efter nøje opgørelse af sit behov er i stand til at vælge den traktortype, som i størrelse og kraftydelse bedst dækker netop hans arbejdsområde.

Kirkegårde på indtil ca. 10 ha. vil i almindelighed klare sig med en eller to mindre traktorer. Kirkegårdslederne er ofte i den vildfarelse, at en „universal“-traktor kan bruges til alt forefaldende arbejde. Det skal heller ikke bestrides, at fabrikanterne har bestræbt sig på at fremstille og sælge tilbehør for ethvert tænkeligt arbejde, men der er grund til at påpege, at enhver maskine er bygget til et specielt arbejdsområde og kun indenfor dette arbejder den rationelt.

Man kan f. eks. ikke feje tilfredsstillende med traktorer under 6—7 hk. og ikke pløje med under 10—11 hk. Det kan nok lade sig gøre, men arbejdsbredden og -hastigheden bliver for ringe. På den anden side kan små maskiner præstere fint transportarbejde.

Kørsel og fejning blev vist på den store gårdsplads. Bag avlsbygningerne vistes pløjning og fræsning. Også ved denne lejlighed lod firmaerne deres maskiner forevise af folk uden praktisk kendskab til jordbehandling. Forevisningen fik derigennem for ringe værdi.

På plænen i Hindsgavls smukke park vistes store og små græsklippere i blanding. Klippere med vandret roterende knive synes at tiltvinge sig øget interesse.

En ulempe som nedtromling af græsset i hjulbaner er man endnu ikke kommet helt af med. For brugeren må konstruktionsprincippet dog forekomme så ligetil: først skåret, så hjulet.

Klippere med fast sæde vinder frem. Værdien af tromling kan diskuteres, men kan undtagelsesvis være nødvendig.

Ved hovedbygningen viste GAR-TEK letmetaltstiger, tremmebænke og eloxerede skilte. Sv. Aa. Rasmussen viste Silkeborgbænken.

Af de udstillede fabrikata bemærkedes:

Lille, 2-hj. traktor: Steffensens Frøhandel.

Mellemstore, 2-hj. traktorer: Avnsø, Haagen-sen, Herning Autohandel, Laigaard, Lønhart, Wulff & Søn.

Plæneklippere: Avnsø, Gudenå, Haagen-sen,

Herning Autohandel, Laigaard, Lønhart, Olrik, Sv. Aa. Rasmussen, Wulff & Søn.

4-hj. dieseltraktor: Wulff & Søn.

Hæklippemaskiner: Herning Autohandel, Holger Nielsen, Olrik, Martin Petersen.

Bænke: GAR-TEK, Nielsen Holsts Eftf., Sv. Aa. Rasmussen.

Skilte: Forza, GAR-TEK.

En sammenlignende kvalitetsbedømmelse ligger uden for denne artikels rammer. Afvigelserne i maskinernes konstruktion og arbejdsområde er store, men er det ikke netop styrken i forevisningen? Man lærer heraf, at kravet til køberens egen vurderingsevne forøges betydeligt.

Det var en redskabsdag, som den indbydende forening og de udstillende firmaer havde ære og glæde af, og som af de mødte blev omfattet med megen interesse.

Aage Fich.

P. s. Der henvises til annoncerne fra en del af de udstillende firmaer på heftets omslagsider. Red.s anm.

Udnævnelse

Til inspektør efter *H. M. Jelle*, der avgår fra stillingen ved Frederiksberg Ældre kirkegård, er udnævnt assistent *Poul Olsen*, som i flere perioder (sidst siden 1949) har været ansat ved Frederiksberg begravelsesvæsen. Tillykke!

Efter inspektør ved Ålborg kirkegårde *A. Mansfeld Gieses* avgang er med titel af kirkegårdsforvalter fra 1/4 58 ansat den 55-årige overgartner *Bæk Albert Poulsen*, som i en årrække har været ansat ved byens kommunale lystanlæg. Til mer lykke!

Dermed ændres administrationen af kirkegårdene, idet denne flyttes til byens administration, og forvalteren skal kun ha med den gartneriske og arbejdsmæssige ledelse af kirkegårdene at gøre.

Fra danske dagblade

²⁰/₁₂ Demokraten: Malling kgd. skal udvides (inspektør *V. Rud. Nielsen*).

²³/₁₂ Roskilde Tid.: Der er indrettet urnehaver på St. Ibs kgd. i Roskilde (havearkitekt *Johannes Tholle*).

³⁰/₁₂ Sorø Amtstid.: St. Mikkel's kgd. i Slagelse skal udvides.

⁵/₁ 1958 Berl. Tid.: Esbjerg avviser igen tanken om centralkgd. for tyske krigsgrave.

⁹/₁ Nordsjælland: Man kan nu gå i gang med den ny kgd. i Hillerød (ark. *Brüel & Hansen*).

¹⁰/₁ Extrabl.: Flere og flere byer imod tyske centralkgd.

¹⁴/₁ Berl. Aften: Om at følge og bære (kronik: *Henrik Juul Hansen*).

¹³/₁ Vejle Amts Folkebl.: Planer om krematorium i Vejle.

¹⁴/₁ Berl. Tid.: Plan om at samle tyske soldatergr. i Flensborg.

¹⁵/₁ Berl. Aften: Om at fly lig til jorde (*E. Kyhn*).

¹⁹/₁ Berl. Aften: Når der skal være begravelse (*Paul Nedergaard*).

¹⁸/₁: Jydske Tid.: De tyske grave på Kolding Søndre kgd.

²²/₁ Randers Amts Avis: Vejlbj kgd. har købt areal for udv. af kgd. (kr. 33,000).

²³/₁ Viborg Stifts Folkebl.: To forslag til kgds.-ordning i Viborg i forb. med ny inspektør.

²⁸/₁ Viborg Amts Soc.-Dem.: Nyt forslag om kgd. i Viborg.

²⁸/₁ Soc.-Dem.: Den ny kgd. i Brøndbyøster sikret ved køb af 4 td. l. (insp. *Sv. Hansen*).

²⁹/₁ Berl. Tid.: Koldings nej til tysk kgd.

¹/₂ Viborg Amts Soc.-Dem.: kgdssagen i Viborg atter udsat.

¹¹/₂ Vestjyden: Jerne kgd. udv. med 2000 gravpladser.

¹²/₂ Soc.-Dem.: Ny kgd. og kapel i Hvidovre.

¹³/₂ Vendsyssels Tid.: Bangsbostrand kgds-projekt i landvæsenskommission (havearkitekt *Arevad-Jacobsen*).

¹⁴/₂ Morsø Folkebl.: Ny udv. af Nykøbing J. kgd.

²¹/₂ Aalb. Stiftst.: Ca. 2000 flere tyske gravsteder i Ålborg.

²²/₂ Nordsjælland: Der afholdes licitation over kgd. på Skansebakken i Hillerød.

²⁵/₂ Skive Folkebl.: Skive byråd skænker c. 2 ha af Egeris jorder til kgd. ved Brårup kk.

³/₃ Vordingb. Dagbl.: Når Kalvehave-banen nedlægges, bør arealerne udlægges til kgd. i Vordingborg.

⁷/₃ Morsø Soc.-Dem.: Ejerslev kgd. udv. med c. 1800 m².

¹¹/₃ Nordsjælland: Ved licitationen over ny kgd. i Hillerød indkom 21 tilbud, og det laveste er c. 100,000 kr. billigere end kalkulationen.

Fra norske dagblade

¹²/₁₂ Verdens Gang: Stil og diskretion på Alfaset (tyskerkgd.).

¹⁴/₁₂ Bergens Tid.: Gravpl. ved Seim kk. skal utv.

²¹/₁₂ Sandefjord Bl.: Gammel skik at gravene skal ligge øst—vest.

²⁷/₁₂ Romsdalsposten: Kgd.-spørgsm. i Edøy-Innsmøla.

³⁰/₁₂ Molde Folkebl.: Kgd. i Bud vert utvida.

³/₁ 1958 Akersposten: Norske billedhuggere vil

nyskape våre kgd. — hvis publikum lar dem få lov.

¹¹/₄ Dagbladet: Tyskernes krigsmonument på Alfaset en studie i stygghet.

²³/₄ Tidens Krav: 6000 kr. til arb. på kgd. i Øre.

²³/₄ Stavangern: Blir kgd. på Tjensvoll 50 dekar?

²⁸/₄ Hyllestad vedtok utv. av Bø kgd.

³¹/₃ Porsgrunn Dagbl.: Kgdsplan for Nenset (fylkesgt. *Knut Foss*).

⁴/₂ Hagesunds Dagbl.: Utv. av kgd. på Ænes (kommuneing. *Fleten*).

¹²/₂ Glåmdalen: Utv. av Strøm kgd.

¹⁴/₂ Sogn og Fjordane: No skal Tjugum kgd. utv. (hagearkitekt *Karen Reistad*).

¹⁸/₂ Drammens Tid.: Sande kgd. vil bli utvidet.

²¹/₂ Sogningen: Kgds-konsulenten vil ha gravplassen i Balestrand.

²⁶/₂ Fjell-Ljom: Det haster med utv. af kgd. i Røros.

Fra svenske dagblade

³¹/₁₂ Nya Verml. Tidn.: Karlstad kyrkog. (*Mats Ronge*).

⁵/₂ 1958: Göteborg Handels- och Sjöfartstidn.: Flygbullret hindrar kgds-planarna i Göteborg.

Fra tidsskrifterne

Der Naturstein nr. 2: Zwei Grabmäler in Düsseldorf von *Fritz Peretti*. — Nr. 3: Bei Echten Schweden platten und „falschem“ Granit (kgd. i Göteborg og Stockholm).

Deutsche Friedhofskultur nr. 12: Zwei Friedhöfe, die uns einiges zu sagen wussten. Friedhofsgestaltung im Blickfeld der Unterhaltungskosten (*Hermann Becker*). „Grabmal oder Fabrikstein“? Die Gemeinde legt einen neuen Friedhof an. Die alten bäuerlichen Friedhöfe in Osterreich. — Nr. 1: Es weint der Baum — es weint der Raum. Geschminkte Kränzle. Die Pflanzensymbolik des Friedhofes! Grabmal-musterschauen in Mainz (*R. Karl Meszner*). Aufgaben und Ziel einer Musterfriedhofsschau am Beispiel Köln. Ein Urteil, aus dem man lernten sollte. Störung der Begräbnisfeierlichkeit. Nachrichten von unsere Soldatenfriedhöfen. — Nr. 2: Der Ehrenfriedhof. Friedhofsverwaltung und Friedhofsgärtner. Gemeinsames Wirken von Friedhofsverwaltung und Friedhofsgärtnern (*Hans Holtmann*), m. m.

Friedhof und Denkmal nr. 9/10: Friedhofsbeispiele auf der Bundesgartenschau (*Boehlke*). Der neuzetliche Friedhof mit seinen Problemen (*V. Calles*). Du willst ein Grabmal in Auftrag geben *H. Calleen*. — Nr. 12: Totengedenktage (*Boehlke*). Das Kriegsgräberfeld in Daverden (*U. Bahrs*). Ländliche Friedhofspraxis (*U.*

Wehrkamp). Das Grabmal, Prüfstein des Glaubens (*R. Schmidt*). Die Abnehmen einer Totenmaske. — Nr. 12: Reiseeindrücke (*P. Schönrock*). Ein schönes Doppelerlebnis auf einem Steiermärker Friedhof (*Lindner*). Grabmal und monumentale Schrift. — Eckert-Steinbrenner nr. 1/2: Du und Dein Friedhof (*Boehlke*). AFD-Wanderscau Ehren- und Mahnmale. Friedhof Wanderscau Ehren und Mahnmale. Friedhof und Grabmal (*A. Späte*).

Garten und Landschaft nr. 2: Ehrenstätte für Kriegsoffer auf dem Friedhof in Aumund bei Bremen (*Helmuth Lehmkuhl*). — Nr. 3: Zur Grabmalordnung.

Havekunst nr. 2: Hillerød kirkegård og Skansebakke (*Brüel og Hansen*). Ny kyrkogård i Umeå (*Walter Bauer*).

Ignis nr. 1: Om gravskrifter och epitaphier (fortsat, *Agnes Grönqvist*). Hur många krematorier finns det? m. m. — Nr. 2: Spridande av aska. Eldbeg. rörelsen i Schweiz. Narviks krematorium. — Nr. 3: Karlstads krematorium 20 år (*Jacob Gerremo*). Kyrkan och eldbeg. En urlund i Umeå (*Walter Bauer*). Förslaget till krematorium i Huddinge (*Hjalmar Söderström*). Wien har 46 begravningsplatser.

Kriegsgräberfürsorge nr. 8: Gräber unter dem Weihnachtsstern (*Karl Weiland*). Jeder ist allein gefallen. Bewahrt der Welt den Frieden! Grenznahes Mahnmal des Friedens, m. m. — Nr. 1 1958: Kriegsgräber-abkommen mit Italien trat in Kraft. Blüten in Gottes Wind. Friedhof der begrabenen hoffnung. So ruhen unsere Gefallenen in Osterreich.

Landsbygraveren nr. 2: Vedligeholdelse af gravsteder (*H. Olesen*). Ærbødighed (*Hans Vind*). Tyske ligflytninger (*Th. Egebæk*).

Landscape III 1: Cemetery and the park „Skansebakken“, Hillerød (*Sv. Hansen*).

Norsk Hagetidend: Södra begravningsplatsen. De 100,000 dödes skog (Stockholm, *H. Stene Dehlin*).

Pharos, febr.: Three new Crematoria opened. The Uses and Abuses of Cremation medical Certificates (*F. E. Camps*).

Præsteforeningens blad nr. 5: Om at følge og bære.

Steinmetz und Steinbildhauer nr. 1: Ehrenmal für Gefallehe der deutschen Gebirgstruppen (München). — Nr. 2: Gedanken zur Gestaltung einer Grabstätte auf dem historischen Friedhof zu Weimar. — Nr. 3: München (avbildinger af gravmæler).

Tidsskrift för Pastoratsförvaltning nr. 1: Från svenska kyrkogårdar (*O. H.*).

Fra det faglige bogmarked

Imperial War Graves Commission, 38. annual report. 1956/57. 8°, 72 s. + billedsider. Her Majest. stat. Office, London 1957. 2sh. 6d.

Denne beretning indeholder foruden den fyldige tekst 24 fotogengivelser og i farver af forskellige krigskirkegårde i ind- og udland, derunder også 1 fra Danmark (Lemvig).

L. Dudley Stamp: Man & the Land. 8°, 272 s. + 35 farvetryk og 48 i sort og hvidt. Collins, London 1955. 25 sh.

Denne fyldige bog bringer meget værdifuldt stof om landskabsplejens og tilgrænsende områder, f. ex. regionsplanlægning og meget mere. Skønt særligt beregnet på britiske forhold er der dog også meget at finde af værdi for danske. Særlig interesse må man lægge i hans prognose, hvor der trækkes retningslinjer op for disponeringer vedr. landskabet. Man må gøre sig klart, at ikke al industri kan placeres på godt terrain, og der må skabes plantninger, der slører sådanne og retoucherer landskabets hårde eller fremmede træk.

Frøkataloger. Både *A. Hansens Amagerfrø* og *Ohlsens Enke* har udsendt nydelige kataloger på 74 sider over deres mange slags frø for gartneri og havebrug, — der er også noget om tågeanlæg.

Bogkataloger. Buch und Spaten (nr. 29) er en af *Gärtnerische Fachbuchhandlung*, Aachen, og Für Gärtner und Gartenfreunde en af *Verlag Eugen Ulmer*, Stuttgart, udgiven bogkatalog, der rummer en mængde god faglitteratur.

A. Baetzer u. **K. Rieger**: Natursteinarbeiten des Landschaftsgärtners. 8°, 120 s., Eugen Ulmer, Stuttgart. DM. 7.80.

Som hefte 109 i samlingen grundlag og frem-skrift i have- og vinkulturer har gartenarchitekt *Baetzer* og gartenbauinspektør *Krieger* gjort denne ting om naturstensmaterialer i anlægsgartneriet, der omhandler såvel naturstensstoffet som dets behandling og dets anvendelse til mure, tørmure, piller, kaminer, lysthuse, trapper, fliser, indfatninger osv. 63 figurer støtter på en udmærket måde teksten.

Arbeitsgemeinschaft Friedhof und Denkmal e.V. Jahrestagung 1957. 8°, 140 s., 1958.

Denne fyldige årbog har som hovedtema: den grønne kirkegård med eksempler og forordninger og på grundlag af det under årsmødet i Bremen (4.—7. juni 1957). Der er udmærkede artikler, nogle få fotogengivelser og en mængde streg-illustrationer af megen instruktiv værdi, — ikke mindst for vore nordiske læsere.

Paul Neergaard: Sprøjtning af frugttræer, frugtbuske, køkkenurter og blomster. 8°, 174 s.,

4de udgave, F. Fr. Clausen, Kbh. 1958. Kr. 24,50.

Med denne 4de udgave må bogen om sprøjtningsarbejder og -midler have slået sin nytte fast for alle, der har en have, og udgaven er ført à jour med de nyeste pudringsmidler og pudringsapparater, så den gir også andet end sprøjtningerne.

Ernst Kettiger & Franz Vetter: Möbel und Räume. 4°, 188 s., Eugen Rentsch, Erlenbach 1957. DM. 36,50.

En smuk bog på 3 hovedsprog med en mængde fortrinlige illustrationer, hvoraf nogle er farvegengivelser, af såvel stue- som kontormøbler i moderne udførelse og af forskellige arkitekter, deriblandt også danske møbelarkitekter. Værdifuld at ha ved hånden, når man skal vælge sig nye møbler.

Resolutioner m. m.

Kirkeministeriets skriv. af 10/12 53 (til stiftamtmanden og biskoppen over Aalborg stift) ang. **anbringelsen af de for kirkens overtagelse af gravsteders vedligeholdelse erlagte vederlag, som erlægges med et beløb en gang for alle, jfr. kgl. anordning om kirkegårde af 20. april 1953 § 23, stk. 2.**

Efter at stiftsøvrigheden i skrivelse til Hasing-Refs herreders provstiudvalg af 24. oktober 1950 havde godkendt, at Skyum kirke har overtaget vedligeholdelsen af 12 gravsteder på Skyum kirkegård imod nærmere angivne vederlag samt beordret disse indbetalt til stiftskassererkontoret til oplægning blandt kirkens midler i henhold til § 18 i kgl. anordning af 10. december 1927, jfr. ministeriets cirkulære af 30. november 1944, anholdt Skyum sogns menighedsråd i et med stiftsøvrighedens skrivelse af 6. februar 1951 hertil indsendt andragende om, at spørgsmålet om kapitalernes inddragelse blandt stiftsmidlerne måtte blive stillet i bero, indtil en påtænkt revision af den fornævnte kongelige anordning havde fundet sted.

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 22. august 1953 hertil indsendt andragende har menighedsrådet herefter med henvisning til bestemmelsen i § 23, stk. 2, i kgl. anordning om kirkegårde af 20. april 1953 anholdt om, at der nu må blive meddelt tilladelse til, at de omhandlede vedligeholdelseskapitaler anbringes i A. Andelskasse, forsåvidt de ikke allerede indstår i denne kasse.

I denne anledning skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at det efter bestemmelsen i § 23, stk. 2, i fornævnte kongelige anordning af 20. april 1953 fremdeles er den *almindelige* ordning, at de for kirkens overtagelse af gravsteders vedligeholdelse erlagte vederlag, der erlægges med et be-

løb een gang for alle, skal oplægges blandt kirkens midler, og at den nu hjemlede adgang for ministeriet til at gøre undtagelser herfra kun kan forventes benyttet, hvor *særlige forhold* taler derfor.

Man skal herefter anmode stiftsøvrigheden om at ville optage fornyet forhandling med menighedsrådet om de pågældende kapitalers anbringelse og herunder søge oplyst, om der for enkelte af de pågældende kapitalers vedkommende skulle gøre sig sådanne særlige forhold gældende, som eventuelt ville kunne begrunde en fritagelse fra reglen om beløbenes indbetaling blandt stiftsmidlerne.

Man skal i denne forbindelse bede menighedsrådets opmærksomhed henledt på, at gravstedskapitalernes inddragelse blandt stiftsmidlerne ikke er ensbetydende med, at kirkernes ejendomsret til sådanne beløb går tabt, idet beløbene bogføres særskilt på den for hver kirke oprettede konto i stiftsøvrighedens bøger tillige med oplysning om vedligeholdelsestidens længde m. m. Når vedligeholdelsestiden er udløbet, får kirken fremdeles udbetalt den årlige rente af kapitalen, og denne kan også, hvad der sker i adskillige tilfælde, efter ansøgning tillades udbetalt til anvendelse til kirkegårdens udvidelse eller til arbejder ved kirkegården, eventuelt kirken.

Endvidere finder ministeriet anledning til at påpege, at det under hensyn til den herskende knaphed på udlånsmidler blandt stiftsmidlerne er af betydning, at de kirkerne tilhørende kapitaler af den heromhandlede art oplægges blandt stiftsmidlerne, og at det må forekomme rimeligt, at kirker, hvis kapitaler er anbragt på anden måde, henvises til i påkommende tilfælde at optage lån i private pengeinstitutter.

Såfremt det undtagelsesvis af ministeriet tillades, at en vedligeholdelseskapital ikke inddrages blandt stiftsmidlerne, må kapitalen ind sættes på en med stiftsøvrighedens forbudspåtegning forsynet sparekassebog, i hvilken forbindelse bemærkes, at kapitalen ikke vil kunne tillades anbragt i en andelskasse, da en sådan kasse efter det for ministeriet oplyste ikke er undergivet tilsyn gennem sparekasetilsynet. Efter vedligeholdelsestidens udløb vil kapitalen være at inddrage blandt stiftsmidlerne, men kan, som foran anført, senere tillades udbetalt til arbejder ved kirkegården, eventuelt kirken.

Efter den anledning, sagen dertil giver, skal man endelig bemærke, at stiftsøvrigheden ved sin approbation af vedligeholdelseskapitalens størrelse i tilfælde, hvor vedligeholdelsespligten overtages for længere tid end en fredningsperiode, må påse, at kapitalen fastsættes såle-

des, at den årlige rente derefter kan forventes at være tilstrækkelig til at dække udgiften til den ønskede vedligeholdelse af gravstedet, således at det ikke bliver nødvendigt at angribe kapitalen, der herefter kan være i behold ved vedligeholdelsestidens udløb til anvendelse som foran anført, jfr. iøvrigt herved ministeriets cirkulære af 12. december 1927 in fine.

Kirkeministeriets skriv. af $\frac{1}{4}$ 1954 (til overtilsynet for Helligåndskirken) ang. **kirkeministeriets overtagelse af vedligeholdelsen m. v. af det på Helligåndskirkens grund opstillede mindesmærke for den ukendte koncentrationslejr fange.**

Kirkeministeriets skriv. af $\frac{2}{2}$ 1954 (til stiftamtmanden og biskoppen over Aarhus stift) ang. **de sædvanlige betingelser for ministeriets godkendelse af, at der ved landsbygraveres afgang fra stillingen tillægges dem et årligt beløb af de kirkelige kasser.**

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 4. januar 1954 hertil indsendt andragende har Ring sogns menighedsråd ved at fremsende den hoslagt tilbagefølgende ansøgning fra graver N. N., der har været ansat ved Ring og Bredstrup kirker siden 1. oktober 1928 med et honorar, der i de senere år har udgjort ialt ca. 4 300 kr. årlig, og som er fratruddet denne stilling med udgangen af december måned 1953, forespurgt, hvorledes ordene „såfremt forholdene taler derfor“ i § 36, stk. 1, i bekendtgørelse af 29. april 1948 angående kirkebetjeningens forhold udenfor København og Frederiksberg skal forstås, og hvorledes man i lignende tilfælde har forholdt sig i sogne, hvor forholdene er af samme art som i Ring sogn.

I anledning heraf skal man tjenstlig meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at landsbygraverforeningen for Danmark har søgt udvirket, at der tillægges landsbygravere ved deres afgang et årligt beløb, og at ministeriet i medfør af den fornævnte bestemmelse, jfr. bestemmelse, bestemmelsen i § 43, stk. 2, i præstelønningsloven, i adskillige tilfælde, hvor den pågældendes afgang skyldtes alder eller sygdom, har godkendt, at der efter afgang tillægges landsbygravere af de kirkelige kasser et årligt beløb, hvis størrelse normalt er fastsat efter menighedsrådets indstilling under hensyn bl. a. til størrelsen af det af den pågældende oppebårne honorar, og som i almindelighed har udgjort nogle hundrede kroner, f. eks. 4 à 500 kr. årlig uden honorartillæg, hvorved bemærkes, at understøttelsen ikke vil kunne overstige det beløb, den pågældende, såfremt han oppebærer aldersrente, kan modtage, uden at der sker nedsettelse af aldersrentens beløb.

Kirkeministeriets skriv. af ½ 1954 (til justitsministeriet), hvorefter en kirkegård ikke har pligt til at vedligeholde et gravsted, hvori en i et statsfængsel afdød person er begravet, og ej heller har ret til at opkræve bidrag til vedligeholdelsen.

I den med bilag hosfølgende skrivelse af 5. september 1953 har socialministeriet anmodet nærværende ministerium om overfor direktoratet for fængselsvæsenet at fremkomme med en udtalelse om, hvorvidt Frederikshavn kirkegård i medfør af lovgivningen om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde er pligtig til at afholde udgifterne ved vedligeholdelse af N. N.s gravsted på Frederikshavn kirkegård.

Det fremgår af sagen, at den pågældende afgik ved døden den 16. marts 1953 i statsfængslet på Kragsskovhede, og at udgifterne ved den pågældendes begravelse er afholdt af Københavns kommune med undtagelse af et beløb på 200 kr., som kirkegårdsbestyrelsen i Frederikshavn har krævet erlagt til dækning af udgifterne ved gravstedets vedligeholdelse til udgangen af december måned 1978.

Politimesteren i Frederikshavn, der har udlagt det pågældende beløb af politiets kasse, har derefter overfor direktoratet for fængselsvæsenet rejst spørgsmål om, hvorledes han skal forholde sig med hensyn til det omhandlede beløb på 200 kr.

Således foranlediget skal man efter stedfunden brevveksling med stiftsøvrigheden over Aalborg stift herved meddele, at der ifølge lovgivningen ikke påhviler Frederikshavn kirkegård forpligtelse til at vedligeholde det pågældende gravsted.

Det tilføjes, at ministeriet må holde for, at kirkegårdsbestyrelsen ikke har været berettiget til at opkræve det omhandlede beløb af 200 kr. til sikring af gravstedets vedligeholdelse, jfr. § 23, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov nr. 282 af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. med senere ændringer, og at kirkegårdsbestyrelsen, da der i kirkegårdsvedtægten ikke findes bestemmelser om takster, for hvilke kirkegården overtager gravsteders vedligeholdelse, ej heller vil være berettiget til i tilfælde af manglende vedligeholdelse af gravstedet at opkræve bidrag hertil, men må være henvist til efter forudgående varsel til gravstedsejeren at lade gravstedet ryddeligøre og beså med græs eller udlægge med grus.

Kirkeministeriets skriv. af 1½ 1954 (til højestretssagfører Niels Alkil), hvorefter udlån af kirkegårdsprotokoller, kirkebøger o. l. ikke kan finde sted, samt om såkaldte „gårdgravsteder“.

I skrivelse af 21. december 1953 har De som sagfører for fru N. N. til brug ved en for højestretet verserende sag: fru N. N. contra sognefoged, gårdejer O. O., anholdt om, at Flakkebjerg kirkes ældre og nye kirkegårdsprotokol må blive udlånt Dem til gennemsyn for derefter at blive videreudlånt til sidstnævntes sagfører, højestretssagfører Michael Reumert.

Til støtte for Deres anmodning har De anført, at indstævntes sagfører har meddelt, at han for højestretet til støtte for sin klients påstand vil søge at gøre gældende, at appellantinden er bundet af en coutume, hvorefter gårdarvingen — in casu indstævnte — alene erhverver rådhedsretten over det af en gårdejer erhvervede familiegravsted.

I anledning heraf skal man meddele, at ministeriet, da disse protokoller — ligesom andre sådanne, f. eks. kirkebøgerne — stedse skal forblive ved stedet og tildels er i stadig brug derved, ikke vil kunne indgå på, at disse bøger fjernes og for en tid kommer til at bero andetsteds.

Med hensyn til spørgsmålet om de såkaldte „gårdgravsteder“, der ses at være fremdraget under sagen, skal ministeriet herom bemærke, at det herved drejer sig om gravsteder, som fra gammel tid har været henlagt til de skiftende beboere af en bestemt ejendom i et sogn, hvorimod gravsteder, som er erhvervede i nyere tid, således som det, hvorom sagen drejer sig, må anses som personlige gravsteder, der ikke er tilknyttede nogen bestemt fast ejendom. Iøvrigt kan endnu bemærkes, at den kun på visse egne endnu bestående ordning med såkaldte „gårdgravsteder“ er under afvikling, således at også disse gravsteder efterhånden alle vil blive personlige, jfr. bestemmelsen i § 25, stk. 7, i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov nr. 282 af 30. juni 1922 om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v.

Kirkeministeriets skriv. af 1½ 1954 (til stiftsøvrigheden over Aarhus stift) ang. gravstedsejeres adgang til at foretage begravelser i gravsteder, der berøres af en godkendt reguleringsplan for kirkegården.

I et med stiftsøvrighedens skrivelse af 4. november 1953 hertil indsendt andragende har Krstrup sogns menighedsråd forespurgt, hvorvidt gravstedsejere i de nedenfor nævnte tilfælde har krav på at blive begravet i de dem tilhørende gravsteder på Krstrup kirkegård, uanset at dette vil være til hinder for gennemførelsen af en godkendt reguleringsplan for kirkegården.

Det fremgår af sagen, at der som led i en af provstiudvalget godkendt regulerings- og be-

plantningsplan for Krstrup kirkegård ved et den 8. maj 1953 afholdt provstesyn blev truffet bestemmelse om at belægge en 4 m bred jordstrimmel langs kirkegårdens nordside med en servitut, hvorefter de heraf berørte gravsteder ikke mere må benyttes, men skal inddrages til gang og læplantning så snart som muligt.

Det fremgår endvidere af den hoslagt tilbagefølgende vedtægt for Krstrup kirkegård, at fredningstiden for gravsteder er fastsat til 25 år.

Imidlertid har i et tilfælde personer, hvis forældre er begravet i et af de af reguleringsplanen berørte gravsteder, overfor menighedsrådet gjort gældende, at de har krav på uanset den på gravstedet lagte servitut at blive begravet i dette gravsted, hvori der efter det oplyste senest er foretaget begravelse den 21. marts 1916, og for hvis vedkommende den løbende fredningsperiode herefter udløber den 1. juli 1966.

Endvidere har i et andet tilfælde en enke gjort gældende, at hun har krav på at blive begravet ved siden af sin afdøde ægtefælle, uanset at det pågældende gravsted, hvori ægtefællen er begravet den 18. juli 1932, og for hvis vedkommende fredningstiden udløber den 1. juli 1957, er blevet belagt med servitut som foran anført.

Således foranlediget skal man med henvisning til bestemmelserne i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v., § 19, jfr. § 24, meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet må holde for, at der i det førstnævnte tilfælde, hvor 1. fredningsperiode er udløbet og gravstedet derefter er fornyet for endnu en periode af 25 år, ikke er adgang for efterlevende børn til at blive begravet i forældrenes gravsted, når dettes nedlæggelse er forudsat i den godkendte reguleringsplan for kirkegården og dette er tilkendegivet gravstedsejerne.

Endvidere må i det andet af de foran omtalte tilfælde afdødes enke efter ministeriets formening kun have krav på at blive begravet ved siden af førstafdøde, såfremt hendes død indtræffer inden udløbet af 1. fredningsperiode, der udløber den 1. juli 1957, når gravstedet omfattes af den godkendte reguleringsplan.

Kirkeministeriets skriv. af 1½ 1954 (til stiftsøvrigheden over Fyens stift) ang. **omfanget af en kirketiendeejers forpligtelser med hensyn til vedligeholdelse af kirke og kirkegård m. m.**

I et med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds skrivelse af 30. januar 1954 hertil indsendt andragende har provsten for Salling herreds provsti indberettet, at han ved de i 1950 og 1953 afholdte syn over A. kirke, hvis vedligeholdelse påhviler ejeren af B. gods som

kirketiendeejer, har måttet påtale, at kirketiendeejeren efter synets skøn ikke vedligeholder den til kirken hørende gamle kirkegård på tilfredsstillende måde. Ved begge de omhandlede synsforretninger har provsten henstillet til kirketiendeejeren, at der blev foretaget en grundforbedring af kirkegården. Heroverfor skal kirketiendeejerens repræsentant have anført, at godset ikke finder at kunne ofre mere på kirkens og kirkegårdens vedligeholdelse end sket, og iøvrigt henvist til, at menighedsrådet kunne give et tilskud til kirkegårdens vedligeholdelse. Endvidere har kirketiendeejerens repræsentant ifølge det oplyste foreslået, at kirkegården kunne nedlægges som kirkegård og arealet inddraget under slotsparken, idet man da ville vedligeholde det nedlagte kirkegårdsareal på samme måde som den øvrige slotspark. Der som kirketiendeejeren ikke mener at kunne påtage sig yderligere økonomiske byrder, har provsten rejst spørgsmålet, om ikke det måtte være muligt at forlange, at kirken skal overgå til selveje under menighedsrådets bestyrelse.

Kirketiendeejeren har under sagens behandling bedt oplyst, om ikke det måtte være muligt, at tiendekapitalen anbringes til en højere rente, således at der derigennem blev et større beløb til rådighed til kirkens og kirkegårdens vedligeholdelse og drift.

Således foranlediget skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, herunder også for kirketiendeejeren:

1. Ejeren af kirketienden har ubetinget pligt til at vedligeholde kirke og kirkegård forsvarligt og overensstemmende med de ved synene skete udsættelser, uanset hvad tiendekapitalen afkaster i årlig rente. Det bemærkes i denne forbindelse, at der ikke kan ydes tilskud fra menighedsligningen til kirkegårdens vedligeholdelse og drift, så længe denne ikke er selvejende.

2. Tiendekapitalen er enten anbragt i 4 pct. tiendebankobligationer eller i overensstemmelse med reglerne i kgl. anordning af 11. oktober 1937 anbragt blandt stiftsmidlerne til forrentning med en fast årlig ydelse af 4 pct. Der kan ikke gives tilladelse til anbringelse af A. sogns kirketiendekapital på anden måde.

3. Såfremt kirken og kirkegården ikke vedligeholdes forsvarligt og i overensstemmelse med synets forskrifter, vil der kunne pålægges kirketiendeejeren bøder, hvorhos det — såfremt tiendeejeren vedblivende viser forsømmelse med hensyn til at opfylde synets bestemmelser — af ministeriet kan bestemmes, at kirken skal overgå til selveje efter reglerne i lov om afløsning af tiender af 15. maj 1903 § 23,

jfr. herved § 37 i bekendtgørelse af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v. Det bemærkes herved, at ministeriet med provsten må være enig i, at den omstændighed, at kirken er sammenbygget med godsets bygninger, ikke vil være til hinder for kirkens overgang til selveje.

Ministeriet skal herefter henstille til provsten — såfremt kirkegården fremdeles skønnes utilfredsstillende vedligeholdt — at tage initiativ til afholdelse af en ekstraordinær synsforretning, ved hvilken der bør foretages egentlig *udsættelse* — ikke blot henstilling til tiendejeren — om afhjælpning af eventuelle mangler indenfor en vis frist. Opmærksomheden henledes på, at tiendejeren kan indanke de af provstiudvalget stadfæstede synsudsættelser for ministeriet indenfor en kort frist i overensstemmelse med fornævnte lovs § 34.

Kirkeministeriets skriv. af 12/3 1954 til stiftsøvrigheden over Ribe stift) ang. *adgang for menighedsrådet ved en ikke-selvejende kirke til at overtage vedligeholdelsen af et gravsted mod indbetaling af en vedligeholdelseskapital samt om fastsættelse af kapitalens størrelse.*

I et med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds skrivelse af 15. januar 1954 hertil indsendt andragende har Velling sogns menighedsråd oplyst, at frk. N. N. gennem landsretssagfører O. O., Ringkøbing, har anmodet menighedsrådet om for en 60-årig periode at overtage vedligeholdelsen af slægten N. N.s familiegravsted på Velling kirkegård mod indbetaling af et beløb af en sådan størrelse, at beløbets hovedstol ved vedligeholdelsestidens udløb vil være medgået til dækning af udgifterne ved gravstedets vedligeholdelse.

Med henvisning hertil samt til, at Velling kirke er ikke-selvejende, har menighedsrådet forespurgt, om en ordning som den foreslåede, hvorefter *menighedsrådet* og ikke *kirken* overtager vedligeholdelsen af gravstedet, vil kunne godkendes, idet rådet i bekræftende fald ønsker oplyst, hvor stort et beløb der bør kræves indbetalt for vedligeholdelsen i det anførte tidsrum af 60 år.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at der intet vil være til hinder for, at menighedsrådet (menighedsråds-kassen) overtager vedligeholdelsen af det ommeldte familiegravsted for et tidsrum af 60 år, imod at der herfor til stiftsmidlerne indbetales et beløb, hvis størrelse må godkendes af stiftsøvrigheden. Det bemærkes i denne forbindelse, at beløbet må være så stort, at alene renterne af beløbet er tilstrækkelige til at vedligeholde gravstedet, og at det ydermere må sæt-

tes så højt, at der ikke i tidens løb bliver risiko for, at gravstedets vedligeholdelse bliver en byrde for den kirkelige ligning i sognet, hvorved må tages i betragtning, at vedligeholdelsen overtages for 60 år.

Kirkeministeriets skriv. af 12/3 1954 (til bisoppen over Haderslev stift) ang. *indretning af en privat begravelsesplads til anbringelse af et ægtepars urner.*

Ifølge derom modtaget meddelelse har justitsministeriet den 8. marts 1954 tilskrevet landsretssagfører N. N., Aabenraa, således:

„I et hertil indsendt andragende har De for arkitekt O. O. og hustru O. O., Aabenraa, anholdt om tilladelse til, at andragernes aske efter deres død begravnes i den dem tilhørende skov art. nr. 273 Stubbæk og art. nr. 296 Sdr. Hostrup ejerlav, Ensted sogn.

I anledning heraf skal man meddele, at justitsministeriet herved i medfør af § 4 i lov nr. 162 af 18. april 1950 om ligbrænding tillader det ansøgte på vilkår, at der på ejendommen tinglyses en deklaration, hvorefter dens ejer forpligter sig til at sikre gravstedets fredning i 10 år fra hver urnes nedsættelse at regne.

Den omhandlede deklaration vil i tinglyst stand være at aflevere til politimesteren i Aabenraa købstad m. v., der skal være påtaleberettiget i henhold til deklarationen.

Der skal til sin tid gives meddelelse til stedets sognepræst om hver urnes nedsættelse.

Der vil derimod ikke kunne meddeles tilladelse til, at der på det pågældende sted indrettes en varig begravelsesplads, således at også asken efter andragernes børn efter disses død nedsættes i gravstedet.“

Kirkeministeriets skriv. af 10/4 1954 (til landsretssagfører N. N.) ang. *graveres adgang til at påtage sig vedligeholdelse af gravsteder for private.*

I skrivelse af 29. januar 1954 har De med henvisning til kgl. anordning af 20. april 1953 om kirkegårde § 23, stk. 1, forespurgt, om et menighedsråd er berettiget til at *forbyde* en graver at medvirke ved vedligeholdelsen af et gravsted, når midlerne hertil udbetales ham fra et i et pengeinstitut til vedligeholdelsen hensat beløb, og om vedkommende pengeinstitut ved at medvirke ved en ordning som den omhandlede må anses at handle i strid med den af kirkeministeriet i sin tid med handelsministeriet truffene aftale angående anbringelse af beløb til vedligeholdelse af gravsteder, når beløbet erlægges med en sum een gang for alle, og en ved kirken ansat funktionær får det fornødne af renter og kapital udbetalt til bestridelse af de med den årlige vedligeholdelse forbundne udgifter.

Således foranlediget skal man meddele, at ministeriet gentagne gange, f. eks. i skrivelse af 14. juli 1950 til stiftsøvrigheden over Ribe stift og skrivelse af 19. juni 1952 til formanden for Præstø amts graverforening, har udtalt, at det, når der i vedkommende kirkegårdsvedtægt er fastsat en takst, for hvilken kirkegården overtager den årlige vedligeholdelse af gravsteder, må anses for *udelukket*, at den ved kirkegården ansatte graver uafhængigt heraf træffer aftale med private om vedligeholdelse af deres gravsteder, idet sådan vedligeholdelse i dette tilfælde må overtages af *kirken* for den i kirkegårdsvedtægten fastsatte takst. Der er ikke ved fornævnte kgl. anordning af 20. april 1953 sket nogen ændring i dette forhold, jfr. herved anordningens § 21, stk. 5—6, der skal forstås således, at graveren — såvel som andre ved kirken ansatte — i alle tilfælde er afskåret fra at påtage sig vedligeholdelsen udenom menighedsrådet, såfremt der er fastsat en takst, for hvilken kirken overtager vedligeholdelsen af gravsteder, hvorimod der i *andre* tilfælde, hvor der ikke er fastsat sådan takst, vil kunne træffes aftale med graveren om vedligeholdelse af gravsteder; i så fald aftales vederlaget herfor mellem parterne indbyrdes (stk. 6).

En ordning som sidstnævnte er uden forbindelse betydning for kirken, og gravstedsejerne har på denne måde ikke opnået nogen garanti for, at gravstedet vedblivende vedligeholdes, f. eks. efter at vedkommende graver er død eller fratrukket sin stilling, i hvilken forbindelse opmærksomheden henledes på, at det såvidt ministeriet bekendt ikke forekommer, at pengeinstitutter påtager sig nogen garanti i henseende til gravstedernes fremtidige vedligeholdelse, men kun forpligter sig til at opbevare vedligeholdelseskapitalen til forrentning og udbetaling af midler til en eller anden, som vil vedligeholde gravstedet.

I sammenhæng hermed skal bestemmelsen i anordningens § 23, hvorefter der, når der ikke i kirkegårdsvedtægten er fastsat en takst for vedligeholdelsen af gravsteder, i hvert enkelt tilfælde må træffes aftale med *kirkegårdsbestyrelsen* om betaling for kirkens overtagelse af vedligeholdelsen, forstås. Tilføjelsen om, „de ved kirken ansatte personer ikke med bindende virkning for kirken vil kunne træffe sådanne overenskomster“, har til hensigt at understrege, at *alene* kirkegårdsbestyrelsen kan indgå aftaler med bindende virkning for kirken, hvorimod der ikke dermed er lagt hindring i vejen for, at en graver (uden forbindelse virkning for kirken) påtager sig vedligeholdelse af gravsteder, dog at dette — som nævnt — ikke kan ske

udenom menighedsrådet, såfremt der er fastsat en takst, for hvilken kirken overtager vedligeholdelsen.

Det tilføjes, at ministeriet naturligvis ikke kan indvende noget imod, at pengeinstitutter, andre institutter eller private virkelig påtager sig ansvaret for og den nærmere ordning samt kontrollen med et gravsteds vedligeholdelse mod indbetaling af et beløb een gang for alle, jfr. det i ministeriets cirkulære af 30. november 1944 udtalte, men, som bemærket, forekommer det vistnok ikke, at pengeinstitutter påtager sig sådanne forpligtelser.

Kirkeministeriets cirk. af 10/4 (til stiftsøvrighederne) ang. **overenskomst med det britiske stats-samfund om fredning af og tilsyn med krigergrave.**

Kirkeministeriets skriv. 3/5 54 (til arbejds- og socialministeriet) ang. **begravelse af ubemidlede.**

I skrivelse af 18. marts 1953 vedrørende afholdelse af udgifterne i forbindelse med begravelse på Rødby kirkegård af patient på åndssvageanstalten Rødbygaard N. N. udtalte ministeriet, at der i det foreliggende tilfælde, hvor den afdøde var ubemidlet og udgiften til begravelsen delvis afholdtes af den pågældendes retlige opholdskommune, ikke var hjemmel til at kræve betaling for den stedfundne benyttelse af kapellet og ejheller for udlægning af gravplads på Rødby kirkegård.

Med stiftsøvrighedens erklæring af 28. august 1953 har ministeriet herefter modtaget et andragende, hvori Rødby menighedsråd under henvisning til, at det nu for menighedsrådet er oplyst, at der af vedkommende sygekasse blev ydet begravelseshjælp til delvis dækning af udgifterne ved den pågældende patients begravelse, har forespurgt, om denne omstændighed var oplyst overfor ministeriet, da dette traf sin fornævnte afgørelse, idet menighedsrådet derhos har udtalt, at det ikke mener, at den omhandlede patient herefter kan anses for at have været „ubemidlet“, og at menighedsrådet derfor ønsker betaling for den stedfundne benyttelse af kapellet.

Således foranlediget skal man efter stedfundnen brevveksling med arbejds- og socialministeriet meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at det for nærværende ministerium var oplyst, at der af vedkommende sygekasse var ydet et tilskud til den pågældendes begravelse på 150 kr., men at afgørelsen af, om en afdød person må anses for „ubemidlet“, beror på et skøn over samtlige omstændigheder i hvert enkelt tilfælde, og at der, når de kommunale myndigheder har skønnet, at den pågældende er ubemidlet, og begravelsen er sket med tilskud fra kommunen, efter ministeriets

formening ikke af kirkebestyrelsen vil kunne rettes nogen indsigelse imod, at den pågældende person anses for ubemidlet. Det må herefter have sit forblivende ved den af ministeriet truffne afgørelse, hvorefter der ikke er hjemmel for at opkræve betaling for benyttelse af kapel.

Kirkeministeriets skriv. af 2 $\frac{1}{2}$ % 1954 (til stiftsøvrigheden over Roskilde stift) ang. **en kirkebetjents adgang til ferie inden han fratrådte sin stilling.**

I et med hr. stiftamtmandens og Deres Højærværdigheds erklæring af 28. april 1954 hertil indsendt andragende har Værsløv sogns menighedsråd rejst spørgsmål om, hvorvidt honorarlønnet ringer og graver ved Værsløv kirke N. N., der fra udgangen af juni måned d. å. fratræder sin nævnte stilling, har krav på fuld ferie inden sin fratræden fra stillingen.

Menighedsrådet har herved oplyst, at ringer og graver N. N., der har været ansat ved kirken siden 1. april 1940, i sommeren 1940 og i hvert af de følgende år har haft fuld ferie, således at vikarudgifterne er afholdt af de kirkelige kasser, hvorfor der efter menighedsrådets formening i indeværende ferieår kun kan tilkomme ham ferie svarende til tiden fra den 1. april til den 30. juni 1954.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at kirkebetjentene i henhold til § 4, stk. 2, i bekendtgørelse af 29. april 1948 angående ordningen af kirkebetjeningens forhold uden for København og Frederiksberg samt ministeriets cirkulære af 22. maj 1939 angående adgang til ferie for kirkebetjente m. fl. uden for København og Frederiksberg i feriemæssig henseende ikke må stilles ringere end efter ferielovens regler, og da den årlige ferie, der tilkommer en ferieberettiget efter § 3 i lov nr. 65 af 31. marts 1953 om ferie med løn, beregnes på grundlag af den pågældendes beskæftigelsesforhold i det foregående år fra 1. april til 31. marts, må ringer og graver N. N. inden sin fratræden den 1. juli d. å. være berettiget til fuld ferie, således at vikarudgifterne afholdes af de kirkelige kasser.

Det tilføjes, at der i konsekvens af det foran anførte ikke kan tilkomme hans efterfølger nogen ferie i ferieåret 1954—55.

Kirkeministeriets skriv. af 3 $\frac{1}{2}$ % 1954 (til stiftsøvrigheden over Fyens stift) ang. **forståelsen af en overenskomst med det britiske statssamfund om fredning af og tilsyn med krigsgrave.**

Kirkeministeriets skriv. af % 1954 (til fru N. N.) om, **hvorvidt der skulle erlægges betaling for fornyelse af et gravsted, i hvilket der ikke var foretaget begravelser siden 1845, m. m.**

I et hertil indsendt andragende af 21. decem-

ber 1953 har De forespurgt, om der efter gældende regler skal erlægges betaling for fornyelse af det gravsted på Øster Assels kirkegård, hvori O. O. og hustru . . . , født Q, er begravet.

Det fremgår af sagen, at ovennævnte ægtefæller er begravet i det pågældende gravsted henholdsvis i 1845 og 1825, og at der ikke senere er foretaget begravelser i gravstedet.

Det er endvidere oplyst, at der i 1932 er hensat et beløb af 200 kr. til dækning af udgifterne ved gravstedets vedligeholdelse.

Under henvisning til, at de årlige renter af dette beløb ikke er tilstrækkelige til at dække udgifterne ved gravstedets fortsatte vedligeholdelse, har menighedsrådet afkrævet Dem et beløb af yderligere 100 kr. som vederlag for gravstedets vedligeholdelse i tiden indtil 31. december 1973. Menighedsrådet har derhos afkrævet Dem et beløb af 10 kr. for fornyelse af gravstedsretten i en 20-årig periode fra 1. januar 1954 til 31. december 1973.

I anledning heraf skal man efter stedfunden brevveksling med stiftsøvrigheden over Aalborg stift herved meddele, at da det omhandlede gravsted efter det for ministeriets oplyste ikke omfattes af de særlige regler, der gælder for de til bestemte faste ejendomme henlagte gravsteder, jfr. bestemmelserne i § 25, stk. 7, i bekendtgørelse nr. 455 af 23. september 1947 af lov om vedligeholdelse af kirker og kirkegårde m. v., er det underkastet de til enhver tid i lovgivningen og vedkommende kirkegårdsvedtægt fastsatte regler, herunder navnlig også de i kirkegårdsvedtægten indeholdte regler om betaling for gravstedsrettens fornyelse.

Til sikring af gravstedsretten vedrørende det heromhandlede gravsted i tiden indtil 31. december 1973 vil der herefter i overensstemmelse med bestemmelserne i den for kirkegården under 17. august 1929 stadfæstede vedtægt som af menighedsrådet anført være at erlægge et beløb af 10 kr.

Såfremt gravstedet i samme tidsrum ønskes vedligeholdt ved kirkens foranstaltning, vil der efter overenskomst med menighedsrådet være at erlægge yderligere et beløb af 100 kr., hvorved dog bemærkes, at det vil være en forudsætning for en sådan overenskomst, at gravstedet på gravstedsejerens bekostning tilplantes og bringes i sømmelig stand.

Det tilføjes, at såfremt gravstedet nu i stedet ønskes erhvervet for 100 år indtil 31. december 2053, dog ikke længere end kirkegården består, vil der herfor være at betale det i kirkegårdsvedtægten herfor fastsatte vederlag, hvorhos der for kirkens vedligeholdelse af gravstedet indtil dette tidspunkt må indbetales et yderli-

gere beløb, hvis størrelse må fastsættes efter forhandling med menighedsrådet og under stiftsøvrighedens approbation.

Kirkeministeriets skriv. af 30/1 1954 (til stiftsøvrigheden over Haderslev stift) om, **hvorvidt der kan fastsættes særskilt honorar til kordegnene i Vejle købstad for disses medvirken ved begravelser fra hospitalskapellerne og „De gamles Hjem“ i Vejle.**

I anledning af det med stiftsøvrighedens erklæring af 15. juni 1954 hertil indsendte andragende fra bestyrelsen for Vejle kirker og kirkegårde angående spørgsmålet om, hvorvidt kordegnene i Vejle er berettigede til at oppebære honorar for deres medvirken ved begravelser, der foretages fra kapellerne ved amtssygehuset, Sct. Maria hospital og De gamles Hjem i Vejle, skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at da det i ministeriets skrivelse af 14. november 1953 er udtalt, at der efter ministeriets opfattelse ikke vil kunne pålægges de nuværende kordegne i Vejle pligt til at forrette tjeneste ved de begravelser, der foretages fra de fornævnte kapeller, og medvirken ved disse begravelser således ikke anses for kordegnene påhvillende embedshandlinger, er der efter § 48 i lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m. m. intet til hinder for at fastsætte honorar til kordegnene for disses medvirken ved sådanne begravelser.

Kirkeministeriets skriv. af 30/1 54 (til stiftsøvrigheden over Haderslev stift) om, **hvorvidt der kan fastsættes særskilt honorar til kordegnene i Vejle købstad for disses medvirken ved begravelser fra hospitalskapellerne og „De gamles Hjem“ i Vejle.**

Kirkeministeriets skriv. af 5/7 54 (til stiftsøvrigheden over Ribe stift) ang. **i hvilket omfang gravere kan træffe aftale med private om vedligeholdelse af gravsteder.**

Under den senest med stiftsøvrighedens skrivelse af 5. marts 1954 hertil indsendte sag vedrørende vedligeholdelse af gravsteder på A. kirkegård m. v. er der rejst spørgsmål om, hvorvidt graveren — uanset at der i kirkegårdsvedtægten er fastsat en takst, for hvilken kirkegården overtager vedligeholdelsen af gravsteder — på egen hånd kan træffe aftale med private om vedligeholdelse af gravsteder. A. menighedsråd har udtalt ønske om, at der som hidtil må være adgang for graveren til at træffe sådanne aftaler, idet rådet har anført, at graverens indtægt ved vedligeholdelse af gravsteder for private er taget i betragtning ved fastsættelsen af hans honorar for renholdelse af kirkegården.

Menighedsrådet har derhos anholdt om ministeriets godkendelse af, at der i overensstem-

melse med bestemmelsen i § 25 i det hoslagt tilbagefølgende udkast til en vedtægt for A. kirkegård afkræves de i A. sogn boende medlemmer af valgmenigheden for Hjarup og Skanderup sogne samme betaling for gravkastning som udensognsboende, medens derimod sognemenighedens medlemmer ifølge almindelig praksis i sognet intet betaler for gravkastning.

I anledning heraf skal man meddele til efterretning og videre bekendtgørelse, at ministeriet intet finder at erindre imod, at der i overensstemmelse med menighedsrådets derom fremsatte ønske også fremtidigt tillægges graveren ret til på egen hånd at påtage sig vedligeholdelsen af gravsteder, jfr. herved kgl. anordning om kirkegårde § 21, stk. 5—6, der må forstås således, at graveren ganske vist er afskåret fra at påtage sig vedligeholdelsen *udenom menighedsrådet*, såfremt der i vedtægten er fastsat en takst, for hvilken kirken påtager sig vedligeholdelsen af gravsteder, men som på den anden side kun skal betragtes som en deklatorisk — ikke præceptiv — regel, således at der ikke er noget til hinder for, at menighedsrådet, hvis det ønsker det, kan tilbyde en graver at træffe aftale med gravstedsejere om vedligeholdelse af deres gravsteder, når vederlaget herfor erlægges år for år. Det må dog være en selvfølge, at graveren ikke kan betinge sig højere betaling for den almindelige vedligeholdelse end den i kirkegårdsvedtægten fastsatte. Hvis der derimod for vedligeholdelsen af et gravsted for en bestemt periode erlægges et beløb *een gang for alle*, og der — som i det foreliggende tilfælde, jfr. kirkegårdsvedtægten § 24 — er fastsat en betaling, for hvilken kirkegården overtager vedligeholdelsen, må aftale om vedligeholdelsens overtagelse altid træffes med kirkegårdens bestyrelse.

Hvad dernæst angår spørgsmålet om valgmenighedsmedlemmers betaling for gravkastning skal man meddele, at der, som udtalt i skrivelse herfra af 12. maj 1952, ikke haves hjemmel til at fastsætte andre vilkår for valgmenighedsmedlemmer, boende i sognet, end for sognets øvrige beboere, jfr. herved også grundtanken i kirkeministeriets skrivelser af 7. maj 1932 og 14. juni 1934 (Gejstlig Reskriptsamling).

Endelig bemærkes, at ministeriet ikke kan godkende, at der ydes dyrtidstillæg til det beløb, som graveren oppebærer for kastning af grave (vedtægtens § 25), idet der ifølge § 28, stk. 4 i lov nr. 418 af 12. juli 1946 kun ydes honorartillæg til faste årlige honorarer, jfr. også ministeriets skrivelse af 15. oktober 1951 til Danmarks provsteforening (Gejstlig Reskriptsamling).